

Aalto-yliopisto

Rahoitusoikeus, luento 3

Professor of Practice, OTT Sakari Wuolijoki 4.3.2019

Luentosarjan rakenne

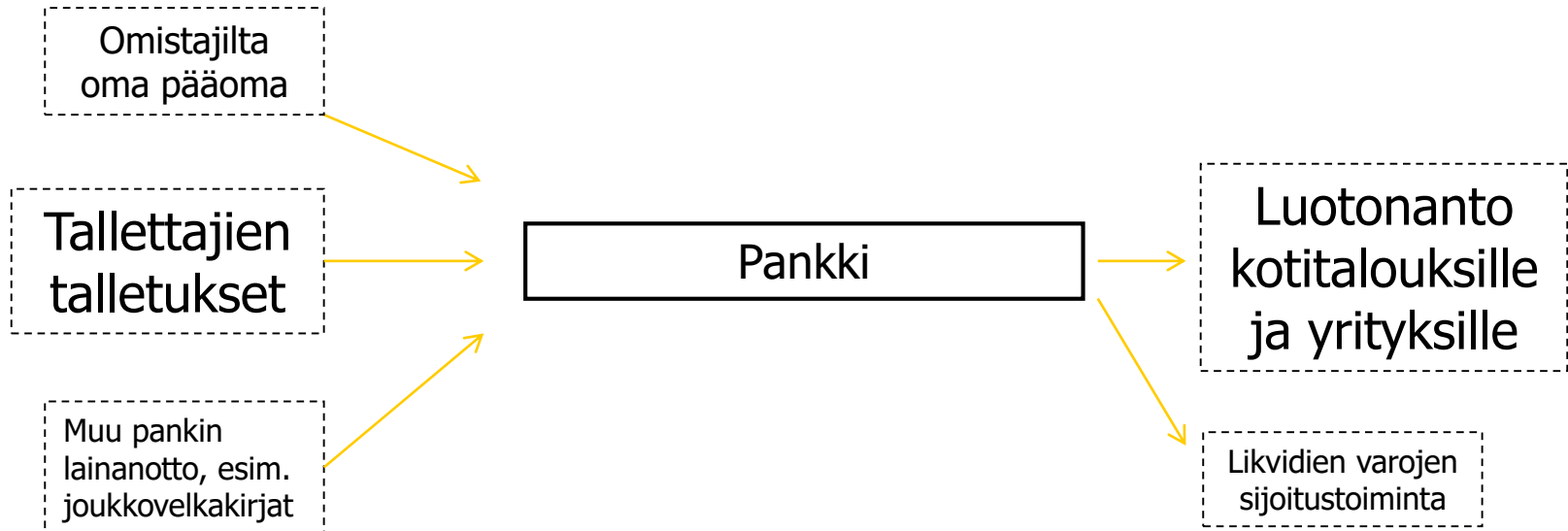
- **Pankkitoiminta ja sääntelyn ideat**
- **Luottolaitoslainsäädännön keskeisasiat**
  - vakavaraisuussäntely
  - riskienhallinta
  - finanssivalvontajärjestelmä
- **Luottolaitospalvelut**
  - Kuluttaja- ja yritysluotonanto
  - Maksuliikenne ja -kortit
- **Sijoituspalvelut**

Luentosarjan alustava aikataulu

Pvm	Alustava aihepiiri
25.2.	Johdanto, pankin toiminta ja pankkisääntelyn tarkoitus, vakavaraisuusvaateet
27.2.	Vakavaraisuusvaatimukset, kriisinhallintasääntely
4.3.	EU:n ja Suomen finanssivalvontajärjestelmä
6.3.	Asiakkaansuojasääntelyn perusteet, rahanpesun torjunta
11.3.	Luotonanto, yritykset, case-harjoitukset
13.3.	Vierasluennoitsija
18.3.	Maksuliikenne, kortit ja sähköinen pankkitoiminta
20.3.	Sijoituspalvelujen sääntelyn pääperiaatteet
25.3.	Sijoitustoimeksiantojen toteuttaminen, omaisuudenhoito / sijoitusneuvonta, johdannaissopimukset
27.3.	Mahdollisesti vierasluennoitsija
1.4.	Sijoituspalveluita koskevat riidat, vahingonkorvaus
3.4.	Luentokuulustelu

Miten pankki toimii?

yksinkertaistettu malli otto- ja antolainauksesta

Pankin olemassaolon oikeutus?

Muita tehtäviä esim. maksuliikenne ja sijoituspalvelujen tarjoaminen.

Sääntelytavoitteita

Järjestelmän vakaus

- Vakavaraisuussäntely
- Talletussuoja
- Riskienhallinta
- Finanssivalvontajärjestelmä
- EU:n pankkiunioni / kriisinratkaisusäntely

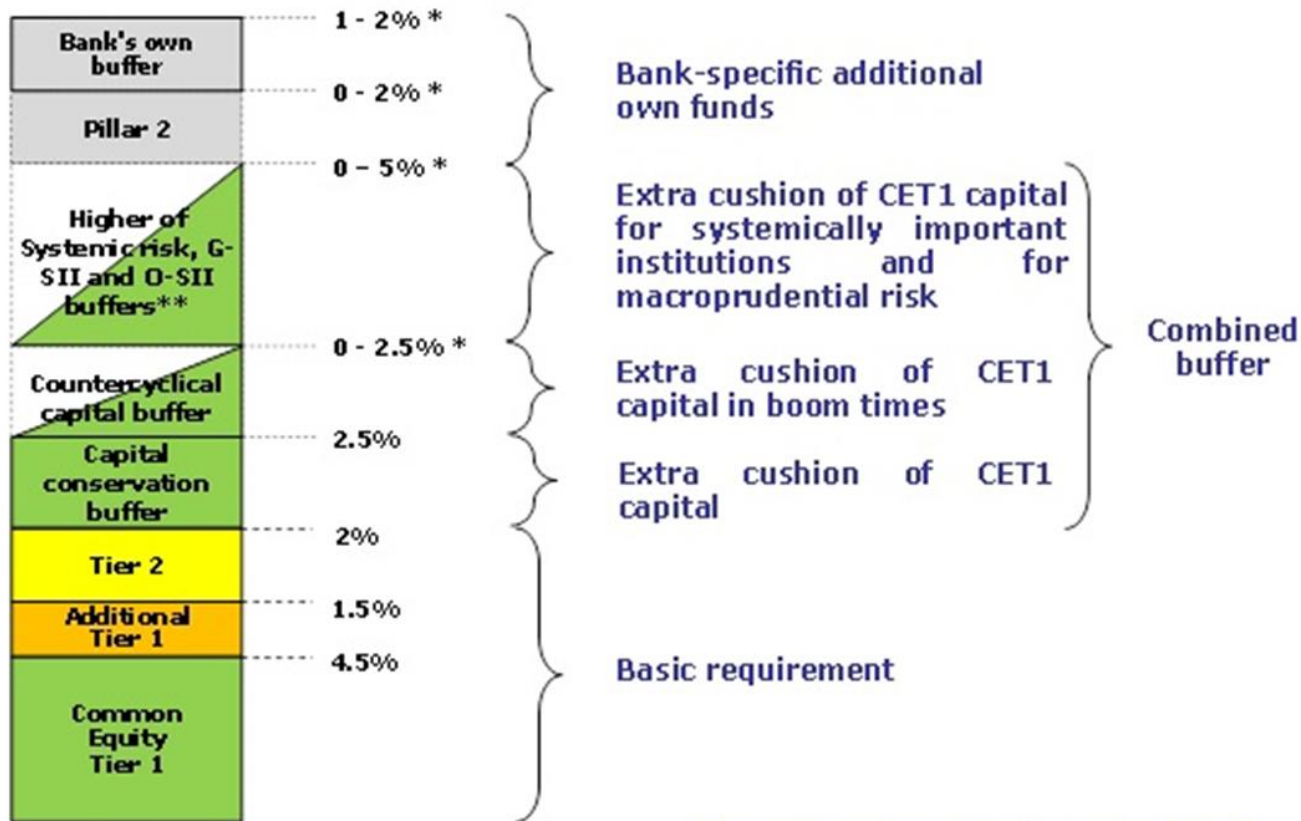
Asiakkaansuoja

- Peruspankkipalvelut
- Kuluttajaluottosäntely
- Maksupalvelusäntely
- (Vakuusmuotojen säntely)
- Rahoituspalvelujen etämyynti

Rikollisuuden torjunta

- Rahanpesu ja terrorismin rahoitus
- Arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttö

CRD IV pääomavaatimukset: minimipääomavaatimus 8 % riskipainotetuista saatavista

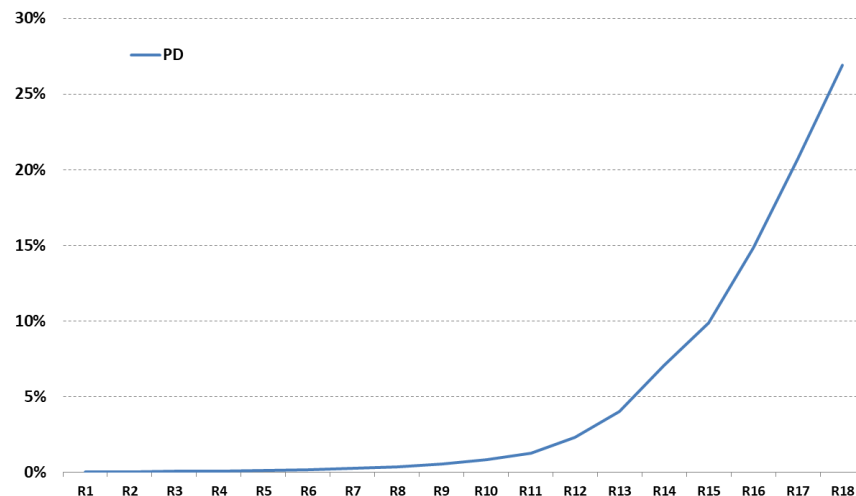

* Assumed upper bounds (values can be higher)
 ** In certain cases can be the sum of SII and systemic risk buffer.

Luottoriskien hallinta

- Luotonmyöntöprosessi koordinoitu ja dokumentoitu
- Sääntelyssä riskikeskittymärajoituksia
- Luottoriskejä voidaan vähentää vakuuksilla
- Yksi tapa arvioida luottoriskiä

expected loss = Exposure at default (EAD) x loss given default % (LGD) x probability of default (PD)

Luottoriskien arvioinnissa voidaan käyttää sisäisiä malleja tai standardimallia.

Vakavaraisuussäätelyn pilarit

- **Basel III –vakavaraisuussäännöstö (CRD IV) sisältää eri pilareita, joista pankin vakavaraisuusvaatimus muodostuu.**
- **Pilari I = vähimmäispääomavaatimus**
- **Pilari II = omien varojen riittävyyden kokonaisvaltainen arviointi (SREP)**
- **Pilari III = markkinakurin lisääminen julkistamisvaatimuksilla**
- **Myös muut kuin luottoriskit (esim. operatiiviset riskit) vaikuttavat pääomavaatimukseen (vuotuinen SREP-prosessi)**

Riskienhallinta

- **Luottolaitoksen on huolehdittava siitä, että sillä on jatkuvasti riittävä määrä omia varoja kattamaan luottolaitokseen kohdistuvat ja sen ulkoiseen toimintaympäristöön liittyvät riskit.**
- **Luottolaitos ei saa toiminnassaan ottaa niin suurta riskiä, että siitä aiheutuu olennaista vaaraa luottolaitoksen vakavaraisuudelle tai maksuvalmiudelle.**
- **Riskilajeja ovat:**
  - 1) Luottoriskit
  - 2) Markkinariskit
  - 3) Likviditeettiriskit
  - 4) Operatiiviset riskit

Finanssisääntely pitkälti harmonisoitu EU:ssa

- Säädöstulva vs. tehokkaampi sääntely, EU:n yhteinen sisämarkkina, markkinavakaumus
- EU-direktiivit ja EU-asetukset. Kotimaista sääntelyä laeissa, asetuksissa ja Finanssivalvonnan määräyksissä.
- Ns. Lamfalussy-malli sääntelyn rakenteessa
- Siviilioikeus, kuluttajaluottoja lukuun ottamatta, silti pitkälti harmonisoimatta.

EU:n pankkiunioni

- **Miksi pankkiunioni? Mieti parin kanssa 5 min.**
- **Kolme elementtiä:**
  - 1) yhteinen pankkivalvontamekanismi 2014(SSM)
  - 2) yhteinen kriisinratkaisujärjestelmä 2016 (SRB)
  - 3) yhteinen talletussuoja
- **Lisäksi yhteinen sääntökirja (CRD IV, BRRD, DGSD jne)**
- **Kohda 3 valmistelut vielä kesken, vaikka talletussuojan taso sinänsä onkin jo harmonisoitu direktiivillä.**

Finanssivalvontajärjestelmä

- Valvontajärjestelmässä limittyvät kansalliset valvojat, eurooppalaiset ESA:t ja Euroopan keskuspankin valvonta.

Lähde Finanssivalvonta

Euroopan keskuspankin valvonta

▪ Valvontavastuu euroalueen pankeista

Lähde Finanssivalvonta

- Suorassa valvonnassa merkittävimmät pankit
- Suomesta EKP:n suorassa valvonnassa lähinnä Nordea ja OP
- EKP valvoo merkittävimmistä pankeista mm. vakavaraisuutta, likviditeettiä ja riskienhallintaa
- Näissäkin pankeissa silti myös Suomen Finanssivalvonnalla edelleen merkittävä rooli (esim. asiakkaansuoja)
- Vrt. valvontavastuun jakautuminen isäntävaltio / kotivaltio ulkomaisten pankkien osalta.

Suomen Finanssivalvonta

- **Mm. pankkeja, vakuutusyhtiöitä, rahastoyhtiöitä, sijoituspalveluyhtiöitä ja pörssiyhtiöiden tiedotusta valvova viranomainen.**
- **Laajat tutkinta- ja tiedonsaantioikeudet.**
- **Makrovakausvaltuudet.**
- **Sanktio-oikeudet. Esim. julkinen varoitus, seuraamusmaksu, toimiluvan peruuttaminen. Tähän liittyvät periaatteelliset näkökohdat? Mieti parin kanssa 5 min.**
- **Antaa määräyksiä ja ohjeita.**
- **Tekee pankkeihin tarkastuksia ja valvontakäyntejä.**
- **Ei toimivaltaa ratkaista yksittäisiä riitoja asiakkaan ja pankin välillä.**

Kriisinratkaisujärjestelmä

- Järjestelmällä pyritään minimoimaan kriisien kustannukset valtioille (= veronmaksajille)
- Rahoitusvakausvirasto Suomessa, toimii osana SRB:tä
- SRB itsenäisessä kriisinratkaisuvastuussa EKP:n valvomista pankeista
- Kriisinratkaisurahasto (SRF) aloittanut 2016 alusta
- Laki luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten kriisinratkaisusta sekä EU:n kriisinratkaisuasetus
- Miten kriisejä sitten käytännössä ratkaistaan?

Talletussuoja

- Talletukset on Suomessa suojattu pankin insolvenssitilanteessa 100.000 euroon asti. Suoja 100.000 euroa / tallettaja / pankki.
- Talletussuojasta huolehtii talletussuojarahasto ex ante – perusteisella rahoituksella. 1.1.2015 tehtävät siirtyneet uudelle Rahoitusvakausvirastolle.
- Uusi Rahoitusvakausvirasto hallinnoi uutta kriisinratkaisurahastoa ja talletussuojarahastoa.
- Talletussuojan yhteys *moral hazard* - ja *too big to fail* -ilmiöihin

Luottolaitoslain asiakkaansuoja

- Kohtuuttomien sopimusehtojen kieltö
- Huom. ei kuitenkaan ehtojen / tuotteiden etukäteishyväksyntää
- Peruspankkipalvelut
- Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen
- Kuittausrajoitus
- Pankkisalaisuus

Muutamia asiakkaansuojanormeja

▪ Markkinointi (LLL 15:2)

Luottolaitoksen on markkinoinnissaan annettava asiakkaalle markkinoitavasta hyödykkeestä kaikki ne tiedot, joilla saattaa olla merkitystä asiakkaan tehdessä hyödykettä koskevia ratkaisuja.

Luottolaitos ei saa markkinoinnissaan antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja eikä käyttää muutoinkaan asiakkaan kannalta sopimatonta tai hyvän tavan vastaista menettelyä. Kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädetään lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa.

Markkinointia, joka ei sisällä asiakkaan taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, on aina pidettävä sopimattomana.

▪ Kohtuuttomien sopimusehtojen kieltö (LLL 15:3)

Luottolaitos ei saa toiminnassaan käyttää sopimusehtoa, joka ei kuulu luottolaitoksen toimintaan tai jota sen sisältö, osapuolten asema tai olosuhteet huomioon ottaen on pidettävä asiakkaan kannalta kohtuuttomana. Kohtuuttomana sopimusehtoa on pidettävä aina, jos luottolaitoksen toiminnan ulkopuolisten hyödykkeiden hankkiminen tai käyttö asiakkaan kannalta kokonaisuutena arvioiden asiattomasti vaikuttaa luoton saamiseen, sopimuksen voimassaoloon tai muihin sopimuksen ehtoihin taikka jos asiakkaan oikeutta ryhtyä sopimussuhteeseen muun elinkeinonharjoittajan kanssa rajoitetaan.

Kohtuuttomuus vs. sopimussitovuus

- Kohtuuttomien sopimusehtojen kieltö luottolaitoslaissa, mutta lisäksi OikTL 36 § ja KSL 4:1.
- Kohtuuttomuuden estäminen pakottavalla sääntelyllä vahvasti taustalla myös kuluttajaluotonantoa koskevassa KSL 7 luvussa.
- Lue ote Michael Sandelin teoksesta Justice ja keskustele sopimussitovuuteen ja kohtuuteen liittyvistä taustanäkökohdista ja keskustele parin kanssa.
- Onko Suomen sopimusoikeus vapaaseen tahtoon, markkinatalouden lakeihin ja sopimussitovuuteen perustuva järjestelmä? Vai kohtuuteen ja pakottavaan sääntelyyn perustuva järjestelmä?

Hyviä alustusaiheita päivän teemoista

- **Bail in tool ja vakavaraisuussäätely**
- **Sisäiset menetelmät vs. standardimenetelmät**
- **SREP**
- **EKP:n toimivaltuudet ja muutoksenhaku**